

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2025.72.70-81>

УДК 72.025.4/5

Кисельов Микита Дмитрович,

аспірант кафедри інформаційних технологій в архітектурі

Київського національного університету будівництва і архітектури

kyselov_md@knuba.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0002-0203-6512>

ВИКОРИСТАННЯ ПРИЙОМІВ ЗБЕРЕЖЕННЯ, ВІДНОВЛЕННЯ ТА АКТИВІЗАЦІЇ ДЛЯ ІСТОРИЧНИХ ЗАМКІВ І ФОРТИФІКАЦІЙ, В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ЇХ СТУПЕНІВ ДЕСТРУКЦІЇ

Анотація: в статті описано вісім різних прийомів збереження, відновлення та активізації історичних замків і фортифікацій. Метою роботи є систематизація архітектурних прийомів відповідно до рівня фізичної, функціональної та композиційної деструкції історичних споруд. У дослідженні використано аналітико-описовий метод, порівняльний аналіз та типологічну класифікацію. Запропоновано вісім архітектурних прийомів втручання та показана доцільність їх використання в залежності від ступеня деструкції споруди.

Ключові слова: історичні замки і фортифікації; ступені деструкції; прийоми збереження; прийоми відновлення; прийоми активізації.

Постановка проблеми. У відповідності до Постанови № 878 Кабінету Міністрів України «Про затвердження Списку історичних населених місць України» в Україні нараховується 403 історичних населених місць [1] та у 143 з них розташовані історичні замки і фортифікації різного ступеня деструкції [2]. Проте тільки мала частина історичних замків і фортифікацій знаходиться у належному стані та приносить користь місту чи регіону, у якому розташована.

Актуальність досліджуваної проблеми зумовлена необхідністю комплексного підходу до збереження, відновлення та активізації історичних замків і фортифікацій по всій території України та удосконалення інструментарію через визначення відповідних ефективних прийомів. Щоб цей процес був максимально швидким, фінансово вигідним та не суперечив чинному законодавству.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В контексті цього дослідження, як теоретичну базу, слід відзначити роботи наступних вітчизняних архітекторів-науковців. Зокрема, праці О. Михайлишин [3] та П. Ричкова [4], які стосуються історичних міст Волині, а саме розвиток та формування містоутворюючих ансамблів, представляють собою цінний аналітичний матеріал. Також варто звернутися до досліджень М. Бевза [5], який зробив суттєвий внесок у теорію

збереження та регенерації заповідних архітектурних комплексів. Важливим теоретичним внеском в галузь збереження архітектурної спадщини також є студії В. Вечерського [6] щодо методології та історії пам'яткоохоронних досліджень та Є. Водзинського [7] з питань принципів та методів збереження візуального сприйняття архітектурних пам'яток у структурі історичних міст. До інших видатних дослідників, які присвятили свої праці збереженню, реставрації, адаптації, ревалоризації і ревіталізації архітектурних пам'яток, можна віднести М. Орленка [8], В. Заболотного [9], Н. Лещенко і В. Товбича [10, 11], О. Рибчинського [12]. Вони детально і ґрунтовно розглядають основні принципи та методи відновлення і активізації об'єктів архітектурної спадщини. Не менш важливими є рекомендації від В. Кодіна [13], який розглядає основи реконструкції історичних міст. Ці дослідження визначаються як ключові для розуміння принципів і методів збереження та відновлення історичних замків і фортифікацій, а також для визначення стратегій їх активізації у сучасному контексті.

У вітчизняній і міжнародній практиці робота з об'єктами історико-архітектурної спадщини спирається на принцип диференційованого втручання, заснованого на рівні збереженості об'єкта. Зокрема, в документах Міжнародної ради з питань пам'яток і визначних місць (ICOMOS) неодноразово наголошується на необхідності збереження автентичності матеріалів, структури, функції та середовища як основи для прийняття будь-яких рішень щодо реставрації чи адаптації [14].

Крім того, збереження і адаптація історичних замків і фортифікацій, навіть у стані часткової руїнації, має значний потенціал для формування нових культурних і туристичних центрів, що підтверджується низкою реалізованих європейських проєктів. Приклади відновлення і активізації замків Естонії [15], Чехії [16], Німеччини [17], свідчать про можливість поєднання мінімального фізичного втручання з функціональним наповненням простору через сучасні культурні програми, музеєфікацію чи інтеграцію освітніх функцій. Таким чином, цілісний підхід до класифікації деструкції і вибору відповідних рішень формує підґрунтя не лише для збереження об'єктів спадщини, а й для сталого розвитку локальних громад.

Метою публікації є визначити прийоми збереження, відновлення та активізації історичних замків і фортифікацій, надати їм роз'яснення та показати доцільність їх використання в залежності від ступенів деструкції історичних замків і фортифікацій.

Основна частина. Історичні замки і фортифікації, як пам'ятки архітектури, несуть на собі величезне значення для міст та регіонів, де вони розташовані. Ці величні споруди є не лише свідками минулого, але й ключовими

складовими культурної та історичної спадщини, що формує та визначає ідентичність окремих територій. Вони привертають увагу як місця для вивчення історії, так і туристичних об'єктів. Також, є символами гордості та національного спадку, сприяючи розвитку культурного та туристичного потенціалу регіону. Забезпечуючи зв'язок між минулим і сучасністю, історичні замки стають невід'ємною частиною естетичного ландшафту та соціокультурного розвитку.

Історія кожного замку і фортифікації - це унікальна оповідь про події, які визначили розвиток області навколо нього. Замки слугують своєрідними книгами минулого, з яких можна вивчати політичні, соціальні та культурні аспекти епох, що пройшли. Їхня важливість полягає в тому, що вони стають не лише архітектурними шедеврами, але і осередками освіти, культури та туризму.

Для їх збереження, необхідного відновлення та активного включення у життя міст, де вони знаходяться, доцільним буде застосовувати відповідні прийоми.

Прийоми збереження націлені на стабілізацію технічного стану об'єкта та запобігання подальшій руйнації.

Прийоми відновлення слугують для відновлення втрачених елементів і часткової реставрації архітектурної цілісності.

Прийоми активізації застосовують для надання об'єкту нових функцій і залучення його до сучасного культурного чи туристичного середовища.

В даному дослідженні визначено наступні прийоми збереження історичних замків і фортифікацій – «руїни під склом»; «нове озеленення як частина загальної композиції»; «використання скляних конструкцій» [18]. Серед прийомів їх відновлення виділено – «легкий каркас, як контур втрачених частин будівлі»; «контекстуальне доповнення сучасними формами» [18]. Ефективними прийомами активізації є «штучна підсвітка елементів-атракторів»; «використання тимчасових шатрових споруд для активізації простору»; «відкриття більш старих шарів будівлі» [18].

«Руїни під склом» - прийом можна розглядати як засіб взаємодії між новітніми технологіями та старовинними спорудами. Використання його дозволяє зберегти руїни та розширити їх історичний зміст, одночасно надаючи нові можливості для використання цього простору. Застосування сучасних матеріалів та технологій, таких як скло та сталь, дозволяє зберегти та відновити руїни, створюючи комфортне та безпечне середовище для відвідувачів. Скляні конструкції можуть використовуватися для створення скляних саркофагів для руїн, що дозволяють спостерігати за старовинною архітектурою, при цьому зберігаючи її історичний контекст.

Крім того, застосування різноманітних світлових ефектів та систем освітлення може створити особливу атмосферу, яка сприяє кращому розумінню та оцінці їх історичного значення та їх функцій.

«Руїни під склом» представляють собою ефективний прийом збереження та презентації старовинної архітектури, створюючи нові можливості для її використання та взаємодії зі сучасним світом.

«Легкий каркас, як контур втрачених частин будівлі» - цей архітектурний прийом може бути використаний для замків і фортифікацій, щоб відновити цілісний вигляд їх колишніх частин, які були втрачені. Цей прийом включає створення легкого каркасу, який повторює форму та розміри втрачених частин, тим самим, відтворює втрачений оригінальний силует. Наприклад, якщо частина вежі замку була знищена, то легкий каркас може бути встановлений на місці втраченої частини, щоб нагадувати про колишню архітектурну форму.

Також цей прийом може бути використаний як перехідний етап для відновлення втрачених частин будівлі, зберігаючи при цьому історичний характер. У цьому випадку легкий каркас може бути встановлений на місці відсутніх частин, і може бути використаний як основа для створення нового елемента будівлі. Щоб під час відновлення об'єкт працював, та зменшити фінансове навантаження на велике будівництво за короткий час.

«Контекстуальне доповнення сучасними формами» - архітектурний прийом, що полягає в додаванні нових, сучасних елементів до існуючих структур історичних замків і фортифікацій. Спрямований на поліпшення їх функціональних та естетичних характеристик. Цей прийом дозволяє комбінувати класичні архітектурні форми з новітніми матеріалами та технологіями, щоб забезпечити спорудам не тільки нові можливості, але й зберегти їх автентичний характер, враховуючи історичний контекст замку.

Зокрема, цей прийом може бути ефективним для збереження та відновлення історичних замків і фортифікацій, які зараз не активно використовуються або вимагають адаптації до потреб і вимог сучасності, надаючи їм нове життя та призначення в сучасному світі.

«Використання скляних конструкцій» - цей прийом полягає у використанні сучасних технологій та матеріалів, зокрема скла, для доповнення та збереження історичної архітектури. Він дозволяє створити гармонійне поєднання між сучасними елементами та історичними структурами, що додає нову динаміку та ефектність до архітектурного образу.

Одним з прикладів «використання скляних конструкцій» може бути додавання скляної вежі до історичної стіни замку, що створює нову точку зору на архітектуру та розкриває нові можливості для огляду замку. Також можна використовувати «скляні дахи», що додають світла та простору до історичних

споруд, та «скляні стіни», що дозволяють зберегти історичну структуру, але додати до неї сучасний елемент.

«Використання скляних конструкцій» також може допомогти у збереженні історичних замків і фортифікацій, оскільки скло може захистити від погодних умов та забезпечити додаткову стійкість до зношення. Застосування скла може бути викликом для архітекторів та дизайнерів, але це може додати нову життєву силу до історичних замків і фортифікацій та зберегти їх для майбутніх поколінь.

«Штучна підсвітка елементів-атракторів» - важливий архітектурний прийом у активізації історичних замків і фортифікацій. Штучне освітлення може бути використане для привернення уваги людини до певних елементів, що мають стати атракторами. Підкреслення архітектурних деталей, підсвічування важливих елементів, створення тіней та глибини, підсилення контрастів, розмежування відносин між різними ділянками будівлі, покращення читабельності архітектурних деталей, створення настрою та підсилення емоційного враження від споруди в цілому.

Крім того, штучна підсвітка створює можливість для нового емоційного сприйняття замків і фортифікацій і підсилює їх архітектурне значення в нічному силуеті міста. Вона дозволяє підкреслити ці архітектурні витвори в нічний час, трансформуючи їх у вражаючі світлові композиції, які стають центральною частиною нічного міського пейзажу. Такий підхід не лише залучає увагу мешканців та відвідувачів, але і сприяє розвитку туризму та відновленню соціокультурної активності в історичних об'єктах. Таким чином, штучна підсвітка стає не лише засобом відновлення історичних замків, але й потужним інструментом для формування нового сприйняття та ролі цих архітектурних шедеврів в сучасному світі.

«Використання тимчасових шатрових споруд для активізації простору» - цей архітектурний прийом можна використовувати як тимчасове рішення для активізації історичних замків і фортифікацій, особливо тих, які перебувають у ремонті або реставрації. А також для організації разових короткочасних міських перформансів для атракції різних за вподобаннями людей в це місце. Особливо є ефективним при організації міських свят, реконструкції певних історичних подій, тощо. Такі споруди можуть бути встановлені на території замку чи фортифікації та використовуватися як тимчасові виставкові або культурні приміщення.

Крім того, використання тимчасових шатрових споруд дає можливість зберегти історичну атмосферу замку і фортифікації, оскільки самі споруди можуть бути здійснені з використанням історичних матеріалів та відповідати стилістичному контексту. Такий підхід також дозволяє заощаджувати кошти на реставрацію та ремонт будівель, які перебувають у поганому стані.

«Відкриття більш старих шарів будівлі» - прийом, що передбачає розкриття архітектурного шару будівлі, який був закритий або замуrowаний внаслідок попередніх реставраційно-реконструктивних втручань. Цей процес може бути корисним для вивчення історії будівлі та її розвитку, а також для виявлення будь-яких вад у конструкції або матеріалах. Під час відкриття більш старих шарів будівлі можуть бути виявлені різні архітектурні елементи, такі як старі фрески, декоративні візерунки, які раніше були приховані. Цей процес може також допомогти встановити дату будівництва та зрозуміти, які зміни були внесені у будівлю протягом її історії. Він також важливий для створення повного та точного образу історії будівлі, що, в свою чергу, сприяє правильному вибору стратегії її збереження, відновлення та активізації.

«Нове озеленення, як частина загальної композиції» - цей прийом передбачає використання різних видів рослин, таких як дерева, кущі, трав'янисті рослини, квіти тощо, за для ознакування контурів втрачених частково чи повністю історичних замків і фортифікацій.

Нове озеленення може бути розглянуто як важлива частина загальної композиції будівлі, що додає значення і довершеності до архітектурної концепції. Озеленення може бути використане для створення нових просторів для відпочинку, розваг та культурних подій на території замку. Крім того, різноманіття рослин відтворює історичну атмосферу та створює зони відпочинку, які сприяють підвищенню комфорту відвідувачів.

Загалом, нове озеленення не лише додає природної краси та гармонії до оточення історичних споруд, але й служить функціональним і екологічним компонентом, що сприяє створенню інтегрованого та життєздатного простору.

При виборі прийомів для збереження, відновлення та активізації історичних замків і фортифікацій треба враховувати ступені їх деструкції. У попередніх авторських дослідженнях було виділено чотири ступеня деструкції історичних замків і фортифікацій [19, 20].

Розглядаючи нульовий ступень деструкції, коли історичні замки і фортифікації перебувають в умовно ідеальному стані, що передбачає повну відсутність ознак занепаду, фізичних пошкоджень або функціонального простою, доцільним може бути використання таких прийомів, як: «штучна підсвітка елементів-атракторів»; «використання тимчасових шатрових споруд для активізації простору».

Для історичних замків і фортифікацій I-го ступеня деструкції, з незначними, мінімальним точковими деструктивними змінами у розплануванні і об'ємно-просторовому рішенні [19], доцільним буде застосування таких прийомів для їх збереження, відновлення і активізації: «відкриття більш старих шарів будівлі»; «використання скляних конструкцій»; «штучна підсвітка

елементів-атракторів»; «використання тимчасових шатрових споруд для активізації простору».

Для історичних замків і фортифікацій II-го ступеня деструкції, зі значними деструктивними змінами у розплануванні і об'ємно-просторовому рішенні, що спричиняють руйнування їх загальної композиції [19], доцільним є застосування наступних прийомів. Це: «відкриття більш старих шарів будівлі»; «легкий каркас, як контур втрачених частин будівлі»; «нове озеленення, як частина загальної композиції»; «контекстуальне доповнення сучасними формами»; «використання скляних конструкцій»; «штучна підсвітка елементів-атракторів»; «використання тимчасових шатрових споруд для активізації простору».

Розглядаючи III-й ступінь деструкції історичних замків і фортифікацій, що перебувають у стані глибокої фізичної руйнації, коли більшість конструктивних елементів знищено, а архітектурне розпланування та об'ємно-просторове рішення частково або повністю втрачено [19], доцільним може бути застосування таких прийомів, як: «нове озеленення, як частина загальної композиції»; «руїни під склом»; «штучна підсвітка елементів-атракторів»; «використання тимчасових шатрових споруд для активізації простору».

Визначені прийоми і запропонований підхід їх застосування відповідає сучасним принципам збереження та використання об'єктів історико-культурної спадщини, задекларованим у основоположних міжнародних і вітчизняних документах, що може бути підтвердженням їх достовірності та обґрунтованості.

Висновки. Узагальнюючи все вищенаведене, варто підкреслити, що збереження, відновлення та активізація історичних замків і фортифікацій становить одну з ключових задач для України, як держави із багатою культурною спадщиною та глибоким історичним минулим. Ці об'єкти оборонної архітектури є не лише свідками епох і унікальними зразками будівельної майстерності, але й важливим ресурсом для розвитку туризму, формування національної ідентичності та підвищення привабливості територій. Разом з тим, значна частина таких пам'яток сьогодні перебуває у стані занепаду, що несе загрозу втрати їхньої культурної та архітектурної цінності, а також унеможливорює їх подальшу інтеграцію в сучасне життя.

Запропоновані в дослідженні архітектурні прийоми збереження, відновлення та активізації демонструють можливість формування гнучкої, адаптивної системи роботи з об'єктами історичної спадщини залежно від їхнього поточного стану ступеня деструкції. При цьому, процес збереження, відновлення і адаптації цих об'єктів до сучасних умов є згармонізованим, що особливо актуально в умовах обмеженого фінансування, високого рівня руйнації та зростання інтересу до інтеграції культурної спадщини в життя громад.

Список літератури

1. Про затвердження Списку історичних населених місць України: Постанова Кабінету Міністрів України. Київ, 2001.
2. Водзинский Е. Е., Нельговский Ю. А., Трегубова Т.А. Методические рекомендации по исследованию историко-архитектурного наследия в городах Украинской ССР. Київ, 1982. 120 с.
3. Михайлишин О. Л. Розвиток архітектури міжвоєнної Волині в умовах соціокультурних трансформацій ХХ століття: автореф. дис. ... д. арх. Львів, 2014. 34 с.
4. Ричков П. А. Архітектурно-просторовий розвиток Острога за картографічними джерелами. Архітектурна спадщина Волині. Рівне, 2010. Вип.2. С.5-28.
5. Бевз М. В. Методологічні основи збереження та регенерації заповідних архітектурних комплексів історичних міст: автореф. дис. ... д. арх. Харків, 2004. 32 с.
6. Вечерський В. До історії формування методики пам'яткоохоронних досліджень старовинних міст в Україні: праці науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень. Київ, 2006. Вип. 2. С. 214-242.
7. Водзинський Є. Принципи та методи охорони видового розкриття пам'яток архітектури в краєвиді історичних міст (1970-ті – 1990-ті рр.): автореф. дис. ... к. арх. Київ, 2011. 20 с.
8. Орленко М. І. Проблеми та методи реставрації пам'яток архітектури України (ХІ – поч. ХХ ст.): автореф. дис. ... д. арх. Київ, 2018. 44 с.
9. Заболотний В. А. Основные принципы приспособления памятников оборонного зодчества УССР для современной функции: автореф. дис. ... к. арх. Київ, 1990. 18 с.
10. Leshchenko N., Tovbych V. Modern approaches to the revitalization of historical ex-industrial architecture. Wiadomosci Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation. Warszawa, 2019. № 60. P. 51 – 58. DOI: <https://doi.org/10.17425/WK60POSTINDUSTRY>
11. Leshchenko N., Tovbych V. Revived degraded monuments of fortification architecture – potential for the historical small towns development. Budownictwo i Architektura. Lublin, 2020. Vol. 19 (1). P. 47 – 54. DOI: <https://doi.org/10.35784/bud-arch.906>
12. Рибчинський О.В. Формування і ревіталізація середмість історичних міст України: автореф. дис. ... д. арх. Львів, 2017. 34 с.
13. Кодін В.О. Основи реконструкції історичних міст. Навчальний посібник. Харків: ХНАМГ, 2009. 172 с.

14. International Council on Monuments and Sites (ICOMOS). Principles for the Conservation of Heritage Sites in China. The Getty Conservation Institute. Los Angeles, 2002.

15. Haapsalu Episcopal Castle. KAOS Architects [Електронний ресурс]. URL: <https://www.archdaily.com/921162/haapsalu-episcopal-castle-kaos-architects> (дата звернення 07.05.2025)

16. Helfstýn Castle Palace Reconstruction. Atelier-r [Електронний ресурс]. URL: <https://www.archdaily.com/951016/helfstyn-castle-palace-reconstruction-atelier-r> (дата звернення 07.05.2025)

17. Kunstmuseum Moritzburg Halle (Saale) [Електронний ресурс], URL: <https://www.mdr.de/kultur/radio/kulturpartner-kunstmuseum-moritzburg-halle-100.html> (дата звернення 07.05.2025)

18. Кисельов М. Д. Прийоми збереження, відновлення та активізації історичних замків і фортифікацій: дис. ... магістра арх. Київ, 2023. 118 с.

19. Лещенко Н. А., Кисельов М. Д. Ступені деструкції історичних замків і фортифікацій України – підоснова для комплексного процесу реставраційно-реконструктивних трансформацій в них. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ, 2023. Вип. 65. С. 71–81. DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2023.65.71-81>

20. Кисельов М. Д., Лещенко Н. А. До питання збереження, відновлення та активізації історичних замків. Матеріали Міжнародного науково-технічного форуму: «Архітектура та будівництво: відновлення України. Наука, технологія, практика». Київ, 2022. С. 209 – 210.

References

1. Pro zatverdzhennya Spysku istorychnykh naselenykh mist' Ukrayiny (2001). Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny. Kyiv. [On approval of the List of Historical Settlements of Ukraine] (in Ukrainian)

2. Vodzinskiy Ye. Ye., Nel'govskiy Yu. A., Tregubova T. A. (1982). Metodicheskiye rekomendatsii po issledovaniyu istoriko-arkhitekturnogo naslediya v gorodakh Ukrainskoy SSR. [Methodical recommendations for the study of the historical and architectural heritage in the cities of the Ukrainian SSR], Kyiv, 120. (in Russian)

3. Mykhaylyshyn O. L. (2014). Rozvytok arkhitektury mizhvoyennoyi Volyni v umovakh sotsiokul'turnykh transformatsiy XX stolittya. [Development of architecture of interwar Volyn in the conditions of sociocultural transformations of the XX century]: avtoref. dys. ... d. arkh. L'viv, 34. (in Ukrainian)

4. Rychkov P. A. (2010). Arkhitekturno-prostorovyy rozvytok Ostroha za kartohrafichnymy dzhherelamy. [Architectural and spatial development of Ostrog

according to cartographic sources]. *Arkhitekturna spadshchyna Volyni*, 2, 5–28. (in Ukrainian)

5. Bevz M. V. (2004). *Metodolohichni osnovy zberezhennya ta reheneratsiyi zapovidnykh arkhitekturnykh kompleksiv istorychnykh mist*. [Methodological bases of preservation and regeneration of protected architectural complexes of historical cities]: avtoref. dys. ... d. arkh. Kharkiv, 32. (in Ukrainian)

6. Vecherskyi V. (2006). *Do istoriyi formuvannya metodyky pam'yatkookhoronnykh doslidzhen' starovynnykh mist v Ukrayini*. [To the history of the formation of the methodology of historical preservation studies of ancient cities in Ukraine]: pratsi naukovo-doslidnoho instytutu pam'yatkookhoronnykh doslidzhen', Kyiv, 2, 214-242. (in Ukrainian)

7. Vodzynskyi YE. (2011). *Pryntsypy ta metody okhorony vydovoho rozkryttya pam'yatok arkhitektury v krayevydi istorychnykh mist (1970-ti – 1990-ti rr.)*. [Principles and methods of protection of species disclosure of architectural monuments in the landscape of historic cities (1970s - 1990s)]: avtoref. dys. ... k. arkh. Kyiv, 20. (in Ukrainian)

8. Orlenko M. I. (2018). *Problemy ta metody restavratsiyi pam'yatok arkhitektury Ukrayiny (XI – poch. XX st.)*. [Problems and methods of restoration of architectural monuments of Ukraine (XI - early XX century)]: avtoref. dys. ... d. arkh. Kyiv, 44. (in Ukrainian)

9. Zabolotniy V. A. (1990). *Osnovnyye printsipy prispobleniya pamyatnikov oboronnogo zodchestva USSR dlya sovremennoy funktsii*. [Basic principles of adapting monuments of defense architecture of the Ukrainian SSR for a modern function]: avtoref. dis. ... k. arkh. Kyiv, 18. (in Russian)

10. Leshchenko N., Tovbych V. (2019). Modern approaches to the revitalization of historical ex-industrial architecture. *Wiadomosci Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation*, 60, 51–58. <https://doi.org/10.17425/WK60POSTINDUSTRY> (in English)

11. Leshchenko N., Tovbych V. (2020). Revived degraded monuments of fortification architecture – potential for the historical small towns development. *Budownictwo i Architektura*, 19 (1), 47–54. <https://doi.org/10.35784/bud-arch.906> (in English)

12. Rybchyns'kyi O.V. (2017). *Formuvannya i revitalizatsiya seredmist' istorychnykh mist Ukrayiny*. [The formation and revitalization of the downtown historic towns of Ukraine]: avtoref. dys. ... d. arkh. L'viv, 34. (in Ukrainian)

13. Kodin V.O. (2009). *Osnovy rekonstruktsiyi istorychnykh mist*. [Fundamentals of reconstruction of historic cities]. *Navchal'nyy posibnyk*, Kharkiv, 172. (in Ukrainian)

14. International Council on Monuments and Sites (ICOMOS). Principles for the Conservation of Heritage Sites in China. The Getty Conservation Institute. Los Angeles, 2002. (in English)
15. KAOS Architects. (2019, July 16). *Haapsalu Episcopal Castle*. ArchDaily. <https://www.archdaily.com/921162/haapsalu-episcopal-castle-kaos-architects> (in English)
16. Atelier-r. (2021, August 24). *Helfstyn Castle Palace Reconstruction*. ArchDaily. <https://www.archdaily.com/951016/helfstyn-castle-palace-reconstruction-atelier-r> (in English)
17. Mitteldeutscher Rundfunk (MDR). (2024, June 28). *Kunstmuseum Moritzburg Halle (Saale)*. <https://www.mdr.de/kultur/radio/kulturpartner-kunstmuseum-moritzburg-halle-100.html> (in English)
18. Kyselov M. D. Pryiomy zberezhennia, vidnovlennia ta aktyvizatsii istorychnykh zamkiv i fortyfikatsii [Techniques for the preservation, restoration and revitalization of historical castles and fortifications]: dys. ... mahistra arkh. Kyiv, 2023. 118 s. (in Ukrainian)
19. Leshchenko, N., & Kyselov, M. (2023). Degrees of Destruction of Historical Castles and Fortifications of Ukraine - the Basis for the Complex Process of Restorative-Reconstructive Transformations in them. Current Problems of Architecture and Urban Planning, (65), 71–81. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2023.65.71-81> (in Ukrainian)
20. Kyselov M. D., Leshchenko N. A. (2022). Do pytannya zberezhennya, vidnovlennya ta aktyvizatsiyi istorychnykh zamkiv [To the issue of preservation, restoration and activation of historical castles.]. Materialy Mizhnarodnoho naukovo-tekhnichnoho forumu: «Arkhitektura ta budivnytstvo: vidnovlennya Ukrayiny. Nauka, tekhnolohiya, praktyka», Kyiv, 209–210. (in Ukrainian)

Abstract

Mykyta Kyselov, PhD student of the Department of Information Technologies in Architecture, Kyiv National University of Construction and Architecture.

Use of techniques for preservation, restoration and activation of historical castles and fortifications, depending on their degrees of destruction

The article describes eight different techniques for preserving, restoring, and revitalizing historic castles and fortifications. The relevance of this study lies in the urgent need for a systematic and differentiated approach to the preservation, rehabilitation, and adaptive reuse of historical castles and fortification structures, many of which today remain in a neglected or ruined state. Their advanced destruction requires not only technical stabilization but also thoughtful integration into modern

cultural and urban contexts. The purpose of the research is to classify architectural techniques of intervention in accordance with the level of physical, functional, and spatial destruction of historic structures, offering a clear methodological foundation for the development of context-sensitive conservation strategies. It proposes a set of eight architectural techniques, both constructive and functional, each aligned with specific degrees of structural deterioration. These techniques are correlated with levels of material loss, architectural integrity, landscape disruption, and current functionality. Key assessment criteria include the condition of load-bearing elements, the authenticity of materials, the clarity of the spatial composition, the extent of modern alterations, the presence of historical detail, and the surrounding environment. This classification enables an objective evaluation of destruction and guides the appropriate selection of restoration or activation techniques. The system supports more flexible, balanced, and sustainable preservation planning, especially under constraints of limited resources and in regions where historical architecture plays a critical role in identity and tourism. The findings of this research are of practical significance for architects, preservationists, planners, and institutions working with heritage protection and the revitalization of culturally significant architectural sites.

Keywords: historical castles and fortifications; degrees of destruction; preservation techniques; restoration techniques; activation techniques.